

การพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้ เพื่อพัฒนาทักษะชีวิต ของผู้เรียนเด็กเร่ร่อน ศูนย์ศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอเมืองขอนแก่น

ชัยวัฒน์ นูเร ตำแหน่ง ครูชำนาญการพิเศษ ศูนย์ศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอเมืองขอนแก่น จังหวัดขอนแก่น

บทนำ

สภาพปัญหาของกลุ่มเป้าหมายที่เป็นเด็กเร่ร่อน และเด็กยากจนมากเป็นพิเศษในปัจจุบัน พบว่ามีแนวโน้มที่จะทวีความรุนแรงมากขึ้นเป็นลำดับเป็นปัญหาที่เชื่อมโยงกับปัญหาอื่นๆ การแก้ปัญหาในกลุ่มเป้าหมายดังกล่าวของต่างประเทศทั่วโลกได้เสนอรูปแบบการแก้ปัญหาใน 3 แนวทาง คือ 1) การให้การศึกษา 2) การให้งานทำ 3) การให้ความช่วยเหลือบนท้องถนนในประเทศไทยได้ดำเนินการแก้ปัญหาโดยศึกษาสาเหตุปัญหาใน 4 สาเหตุหลัก คือ 1) ปัจจัยด้านเศรษฐกิจ 2) ปัจจัยด้านครอบครัว 3) ปัจจัยตัวเด็กเอง 4) ปัจจัยจากโรงเรียน

จากความสำเร็จดังกล่าวผู้วิจัยในฐานะที่เป็นครู ศูนย์ศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอเมืองขอนแก่น จึงมีความสนใจที่จะทำแนวทางการพัฒนาการเรียนรู้ออกมาเพื่อพัฒนาทักษะชีวิตของผู้เรียนเด็กเร่ร่อน ศูนย์ศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอเมืองขอนแก่น จังหวัดขอนแก่น โดยการวิจัยครั้งนี้ จะทำให้ผู้อำนวยการ ครู และนักเรียน ได้ทราบ ถึงข้อมูลด้านสภาพและปัญหาทักษะชีวิตของนักเรียนเด็กเร่ร่อน ศูนย์ศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอเมืองขอนแก่น แนวทางการพัฒนาการเรียนรู้ออกมาเพื่อพัฒนาทักษะชีวิตของโรงเรียนที่มีการปฏิบัติที่ดีและทราบผลการประชุมเชิงปฏิบัติการ และผลการประเมินการพัฒนาการเรียนรู้ออกมาเพื่อพัฒนาทักษะชีวิตของนักเรียนเด็กเร่ร่อน ศูนย์ศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอเมืองขอนแก่น จังหวัดขอนแก่น ที่สอดคล้องตามบริบทของสถานศึกษาและมีความเป็นไปได้สอดคล้องกับสภาพความเป็นจริง ซึ่งสถานศึกษาและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องสามารถนำแนวทางไปใช้ประโยชน์ ในการพัฒนาการเรียนรู้ออกมาเพื่อพัฒนาทักษะชีวิตของเด็กเร่ร่อน ให้มีคุณภาพชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

- เพื่อศึกษาสภาพและปัญหาทักษะชีวิตของผู้เรียนเด็กเร่ร่อน ศูนย์ศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอเมืองขอนแก่น จังหวัดขอนแก่น
- เพื่อออกแบบและพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ออกมาเพื่อพัฒนาทักษะชีวิตของผู้เรียนเด็กเร่ร่อน ศูนย์ศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอเมืองขอนแก่น จังหวัดขอนแก่น
- เพื่อทดลองใช้รูปแบบกิจกรรมการเรียนรู้ออกมาเพื่อพัฒนาทักษะชีวิตของผู้เรียนเด็กเร่ร่อน ศูนย์ศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอเมืองขอนแก่น จังหวัดขอนแก่น
- เพื่อประเมินผลรูปแบบกิจกรรมการเรียนรู้ออกมาเพื่อพัฒนาทักษะชีวิตของผู้เรียนเด็กเร่ร่อน ศูนย์ศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอเมืองขอนแก่น จังหวัดขอนแก่น

วิธีดำเนินการวิจัย

- กลุ่มตัวอย่าง :**
ประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ทำการวิจัยครั้งนี้ ได้มาโดยการเลือกแบบเจาะจง (Purposive sampling)
- ครูผู้สอนเด็กเร่ร่อนและครูกลุ่มเป้าหมายพิเศษ ศูนย์ศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอเมืองขอนแก่น จังหวัดขอนแก่น จำนวน 9 คน
  - เด็กเร่ร่อนที่ลงทะเบียนเรียนในรายวิชาทักษะชีวิต จำนวน 137 คน

- เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย :**
- แบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง
  - แบบสังเกตการปฏิบัติ
  - แบบประเมินกิจกรรม
  - แบบประเมินความสามารถด้านการจัดการกิจกรรม เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยได้พัฒนาจากการพัฒนาเครื่องมือของผู้เชี่ยวชาญ และมีประสบการณ์ร่วมพัฒนา เครื่องมือในการวิจัยแล้วเสนอผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 ท่าน เพื่อตรวจสอบความถูกต้องเชิงเนื้อหา และความสอดคล้องกับ วัตถุประสงค์ของการวิจัยทุกเครื่องมือในการเก็บรวบรวม ข้อมูลวิจัย โดย IOC มีค่าเท่ากับ 1.00

- การเก็บรวบรวมข้อมูล /การวิเคราะห์ข้อมูล :**
- ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ครูผู้จัดการเรียนรู้ออกมาเพื่อพัฒนาทักษะชีวิตของผู้เรียนเด็กเร่ร่อน ที่เข้าร่วมกระบวนการเรียนรู้ออกมา และการสนทนากลุ่มกับผู้มีส่วนเกี่ยวข้องมาวิเคราะห์ข้อมูล โดยใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis)
  - ข้อมูลที่ได้จากแบบสำรวจข้อมูลผู้เรียนเร่ร่อน แบบสำรวจข้อมูลความต้องการพัฒนาทักษะชีวิตของผู้เรียนเร่ร่อน มาวิเคราะห์ข้อมูลโดยหาค่าความถี่ ค่าร้อยละ
  - ข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถามความพึงพอใจ ที่มีต่อการจัดการเรียนรู้ออกมาเพื่อพัฒนาทักษะชีวิตของผู้เรียนเร่ร่อน มาวิเคราะห์ข้อมูลโดยหาค่าเฉลี่ย และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน
  - ข้อมูลที่ได้จากแบบทดสอบวัดผลการเรียนรู้ออกมาเพื่อพัฒนาทักษะชีวิต ก่อนเรียนและหลังเรียน และแบบสังเกตพฤติกรรมเร่ร่อนนำมาวิเคราะห์ข้อมูล โดยวิธีการ เปรียบเทียบค่าเฉลี่ย และการทดสอบลำดับพหุของ วิลค็อกซอน (Wilcoxon Matched pairs Signed-rank test)

ผลการวิจัย

1. สภาพการจัดการศึกษาทางเลือกเพื่อส่งเสริมทักษะชีวิตของผู้เรียนเด็กเร่ร่อน ศูนย์ศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอเมืองขอนแก่น จังหวัดขอนแก่น พบว่า สภาพการจัดการศึกษาของครูเมื่อลงสู่ชุมชนที่มีเด็กเร่ร่อนอาศัยอยู่ไม่ค่อยพบเด็ก เพราะเด็กมีการออกไปเร่ร่อนในที่ต่างๆ สภาพปัญหาที่พบ ได้แก่ ว่างงาน ชอบใช้ชีวิตอิสระ และครอบครัวมีฐานะยากจน ขาดความอบอุ่นในครอบครัว ออกนอกสถานที่พักเพื่อเที่ยวเตร่ ดื่มเบียร์ ดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ สภาพแวดล้อมสุ่มเสี่ยง ต่อการติดสารเสพติด และที่พ้ออาศัยเสี่ยงต่อภัยธรรมชาติ

2. การพัฒนารูปแบบการจัดการศึกษาทางเลือก เพื่อส่งเสริมทักษะชีวิตของผู้เรียนเด็กเร่ร่อน ศูนย์ศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอเมืองขอนแก่น จังหวัดขอนแก่น รูปแบบเป็นการพัฒนาทักษะชีวิตผู้เรียนและสอดคล้องกับสภาพประเด็นปัญหา แบ่งออกได้ 5 ประเด็น ดังนี้ 1) ด้านสุขภาพอนามัย 2) ด้านความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน 3) ด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม 4) ด้านคุณธรรม จริยธรรม ค่านิยม และคุณลักษณะที่พึงประสงค์ และ 5) ด้านกิจกรรมอาสาสมัคร กระบวนการจัดการเรียนการสอน ก่อนทำกิจกรรมให้ผู้เรียนทำแบบทดสอบ วัดผลการเรียนรู้ก่อน และเมื่อทำกิจกรรมจนครบทุกกิจกรรมในแผนแล้วให้ผู้เรียนทำแบบทดสอบวัดผลการเรียนรู้หลังการร่วมกิจกรรมอีกครั้งหนึ่ง และตอบแบบสอบถามความพึงพอใจในการร่วมกิจกรรม โดยผู้เรียนและครูหรือวิทยากรร่วมกันสรุปองค์ความรู้ ครูเป็นผู้กระตุ้นให้เกิดการเรียนรู้เห็นความสำคัญของการพัฒนาอาชีพแล้วเชื่อมโยงสู่การพัฒนาทักษะชีวิต ดังนั้น การพัฒนาการเรียนรู้ออกมาเพื่อพัฒนาทักษะชีวิตของผู้เรียนเด็กเร่ร่อน ศูนย์ศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอเมืองขอนแก่น ที่สร้างขึ้นมีความเหมาะสม อยู่ในระดับมาก

3. ผลการทดลองใช้รูปแบบ การพัฒนาการเรียนรู้ออกมาเพื่อพัฒนาทักษะชีวิตของผู้เรียนเด็กเร่ร่อน ศูนย์ศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอเมืองขอนแก่น พบว่า ผู้เรียนเด็กเร่ร่อน เมื่อเข้าร่วมกิจกรรมตามรูปแบบการจัดการศึกษาทางเลือก พัฒนาทักษะชีวิตหลังเข้าร่วมกิจกรรมสูงกว่าก่อนเข้าร่วมกิจกรรม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

ตารางที่ 1 ผลการเปรียบเทียบผลการเรียนรู้ออกมาเพื่อพัฒนาทักษะชีวิตของผู้เรียนเด็กเร่ร่อน ศูนย์ศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย อำเภอเมืองขอนแก่น

การทดสอบ	n	ค่าเฉลี่ย	S	Z	P
ก่อนร่วมกิจกรรมพัฒนาทักษะชีวิต	137	9.76	2.530		
หลังร่วมกิจกรรมพัฒนาทักษะชีวิต	137	9.76	2.530	-3.412**	.001

*** p < .01

4. การประเมินผลรูปแบบกิจกรรมการเรียนรู้ออกมาเพื่อพัฒนาทักษะชีวิตของผู้เรียนเด็กเร่ร่อน ศูนย์ศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอเมืองขอนแก่น ต่างก็มีพฤติกรรมเร่ร่อนลดลง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และความพึงพอใจที่มีต่อรูปแบบการจัดการเรียนรู้ออกมาอยู่ในระดับมากที่สุด

การทดสอบ	n	ค่าเฉลี่ย	S	Z	P
ก่อนร่วมกิจกรรมพัฒนาทักษะชีวิต	137	8.26	2.711		
หลังร่วมกิจกรรมพัฒนาทักษะชีวิต	137	6.30	1.698	-3.204**	.001

*** p < .01

การอภิปรายผล

การพัฒนารูปแบบการจัดการศึกษาทางเลือก เพื่อส่งเสริมทักษะชีวิตของผู้เรียนเด็กเร่ร่อน ศูนย์ศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอเมืองขอนแก่น มีรูปแบบการพัฒนาทักษะชีวิตผู้เรียนและสอดคล้องกับสภาพประเด็นปัญหา ซึ่งแบ่งออกได้ 5 ด้าน ดังนี้ 1) ด้านสุขภาพอนามัย 2) ด้านความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน 3) ด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม 4) ด้านคุณธรรม จริยธรรม ค่านิยม และคุณลักษณะที่พึงประสงค์ และ 5) ด้านกิจกรรมอาสาสมัคร กระบวนการจัดการเรียนการสอน ก่อนทำกิจกรรมให้ผู้เรียนทำแบบทดสอบ วัดผลการเรียนรู้ก่อน และเมื่อทำกิจกรรมจนครบทุกกิจกรรมในแผนแล้วให้ผู้เรียนทำแบบทดสอบวัดผลการเรียนรู้หลังการร่วมกิจกรรมอีกครั้งหนึ่ง และตอบแบบสอบถามความพึงพอใจในการร่วมกิจกรรม โดยผู้เรียนและครูหรือวิทยากรร่วมกันสรุปองค์ความรู้ ครูเป็นผู้กระตุ้นให้เกิดการเรียนรู้เห็นความสำคัญของการพัฒนาอาชีพแล้วเชื่อมโยงสู่การพัฒนาทักษะชีวิต

ผลการทดลองใช้รูปแบบการพัฒนาการเรียนรู้ออกมาเพื่อพัฒนาทักษะชีวิตของผู้เรียนเด็กเร่ร่อน ศูนย์ศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอเมืองขอนแก่น จังหวัดขอนแก่น นั้น พบว่า ผู้เรียนเด็กเร่ร่อน เมื่อเข้าร่วมกิจกรรมตามรูปแบบการจัดการศึกษาทางเลือกพัฒนาทักษะชีวิตที่เลือกตรงกับความต้องการตามสภาพประเด็นปัญหาของผู้เรียนเด็กเร่ร่อนสอดคล้องกับ ทองพูล บัวศรี และแววรุ่ง สูงงกุล (2553) ที่กล่าวว่ารูปแบบที่พัฒนาขึ้นสามารถนำไปปฏิบัติจริงและพัฒนาอย่างเป็นระบบโดยมีแนวทางการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาทักษะชีวิตของเด็กเร่ร่อน

การประเมินผลรูปแบบกิจกรรมการเรียนรู้ออกมาเพื่อพัฒนาทักษะชีวิตของผู้เรียนเด็กเร่ร่อน ศูนย์ศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอเมืองขอนแก่น ต่างก็มีพฤติกรรมเร่ร่อนลดลง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และความพึงพอใจที่มีต่อรูปแบบการจัดการเรียนรู้ออกมาอยู่ในระดับมากที่สุด ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัย ทองพูล บัวศรี และแววรุ่ง สูงงกุล (2553) ที่กล่าวว่าจัดการศึกษาออกโรงเรียนตามแนวความคิดในการพัฒนาเด็กและเยาวชนเร่ร่อน ควรเป็นการจัดการศึกษาที่อยู่ในขอบข่ายของการพัฒนาทักษะชีวิต

รายการอ้างอิง

กมลวรรณ จีนหน่อ. (2553). การใช้กิจกรรมแนะแนวเพื่อส่งเสริมทักษะชีวิตด้านการจัดการเรียน เวลาและความสัมพันธ์ของนักเรียนมัธยมศึกษาชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยเชียงใหม่. ใน วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

กระทรวงศึกษาธิการ. (2553). หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน. พุทธศักราช 2551. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทยจำกัด.

ดาร์รัตน์ ศรีพันธุ์. (2559). แนวทางการบริหารจัดการเพื่อพัฒนาทักษะชีวิตของนักเรียน โรงเรียนบ้านกลาง. วารสารบัณฑิตศึกษา, 9(20), 1-14.

ปานทอง อังคณดิษฐ์. (2558). การเสริมสร้างทักษะชีวิตนักเรียน ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยใช้การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม. วารสารศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิตมหาวิทยาลัยมหาสารคาม, 9(2015), 339-354.

ทองพูล บัวศรี และแววรุ่ง สูงงกุล รายงานการวิจัยโครงการถอดบทเรียนรูปแบบช่วยเหลือเด็กเร่ร่อน : กรณีครูข้างถนนและบ้านพักสำหรับเด็ก.ม.ป.ท. สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.), 2553.

ลักษณะาวดี กันศิริ. (2559). การพัฒนาทักษะชีวิตสำหรับนักเรียนกลุ่มชนชาติพันธุ์ในศูนย์พัฒนาคุณภาพการศึกษา ตำบลเชียงดาว จังหวัดเชียงใหม่. วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยพริ้นซ์อัสสัมชัญ, 10(2), 240-250.